

УДК: 339: 005.572

Н.В. Вергуненко,
аспірантка кафедри міжнародної економіки ДВНЗ
«Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

АНАЛІТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГЛОБАЛЬНОГО РИНКУ КОНСАЛТИНГОВИХ ПОСЛУГ

АНОТАЦІЯ. У статті проведено дослідження стану та перспектив розвитку діяльності консалтингових компаній «Великої четвірки» на глобальному консалтинговому ринку, визначено їх конкурентні переваги та зроблено порівняльну узагальнюючу оцінку ефективності їх діяльності.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: глобалізація, транснаціоналізація, консалтинг, конкуренція, конкурентні переваги, рейтинг.

АННОТАЦИЯ. В статье исследовано состояние и перспективы развития деятельности консалтинговых компаний «Большой четверки» на глобальном консалтинговом рынке, определены их конкурентные преимущества и дана обобщающая оценка эффективности их деятельности.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: глобализация, транснационализация, консалтинг, конкуренция, конкурентные преимущества, рейтинг.

ABSTRACT. The state and development prospects of the consulting companies of the «Big Four» at the global consulting market are described in the article, to their competitive advantage are determined and summarizing evaluation of their activities is given.

KEYWORDS: globalization, transnationalization, consulting, competition, competitive advantages, rating.

Постановка проблеми. Глобальні процеси переділу світового ринку торкнулися практично всіх галузей економіки, в тому числі і консалтингової індустрії. Інтернаціоналізація і транснаціоналізація консалтингових фірм має свої історичні витоки, які беруть початок ще з 20-х років минулого століття, проте в 80-ті роки це явище почало прискорюватись і набуло світових масштабів. Світові консалтингові корпорації через свою присутність у багатьох країнах світу, в тому числі і в Україні, суттєво впливають на розвиток глобального консалтингового ринку та конкурентне середовище консалтингової індустрії. З підвищенням процесу глобалізації економічної діяльності консалтингові компанії все більше підпадають під тиск зростаючої конкуренції як з боку вітчизняних, так і іноземних компаній. Посилення конкурентоспроможності головних суб'єктів цього бізнесу ґрунтується на запровадженні нових консалтингових технологій, пошуку більш економічних можливостей і специфічних засобах подальшого впливу на клієнтів у всіх світових регіонах. Тому, поглиблення досліджень стану та перспектив розвитку діяльності визнаних лідерів світового консалтингового ринку, дослідження їх ролі у формуванні конкурентоспроможної економіки країн, визначення впливу на конкуренцію на консалтингових ринках набувають особливої актуальності і є своєчасними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розроблення методологічних засад теорії управлінського консультування та дослідження його теоретичних і прикладних аспектів зробили відомі вітчизняні та зарубіжні вчені, зокрема: В. Алешнікова, Е. Бейч, П. Блок, В. Верба, В. Єфремов, С. Козаченко, В. Кремень, М. Кубр, Л. Кухлен, Р. Ліппіт, Д. Майстр, К. Макхем, В. Новицький, Ф. Стилле, Ф. Уїкхем, А. Посадський, Й. Пригожин, О. Трофімова. Проблематика досліджень міжнарод-

дного ринку консалтингових послуг отримала широке висвітлення в наукових працях таких учених, як С. Бісвас, Г.А. Васильєв, А.В. Гурєєв, І.В. Захаров, Є.М. Деєва, М.І. Гончаров, М. Кіплінг, М.В. Фербер, Д. Твітчел.

Проте окремі питання теоретичного та прикладного характеру, пов'язані з дослідженням світового ринку консалтингових послуг, залишились поза увагою науковців і потребують поглибленого та розширеного дослідження, зокрема, дослідження факторів, що впливають на конкурентоспроможність консалтингових компаній на світовому ринку, оцінювання рівня концентрації та конкуренції на ринку консалтингу, рейтингове оцінювання діяльності консалтингових компаній, дослідження конкурентних переваг окремих консалтингових компаній тощо.

Метою статті є дослідження стану та перспектив розвитку діяльності консалтингових компаній «Великої четвірки», проведення порівняльного аналізу їх конкурентних переваг, оцінка їх ролі, місця та потенціалу розвитку на глобальному консалтинговому ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Динамічний розвиток індустрії управлінського консалтингу супроводжується стрімким зростанням масштабів діяльності групи найкрупніших компаній галузі. До головних постачальників консультаційного продукту, що домінують на глобальному консалтинговому ринку, в першу чергу, відносяться транснаціональні консультаційні корпорації, що мають розгалужену мережу регіональних представництв.

Протягом досліджуваного періоду спостерігається прискорення процесів збільшення масштабів діяльності лідерів галузі та їх транснаціоналізації. Слід зазначити, що за деякими показниками транснаціоналізації світові лідери консалтингової індустрії вже випереджають багатьох представників транснаціональної еліти промислового бізнесу. Це підтверджується прикладом окремих провідних компаній, зокрема тих, збільшення розмірів яких забезпечувалось в основному природнім шляхом і не було наслідком гігантських злиттів та поглинань останнього десятиріччя (табл. 1).

Головний внесок у процвітання консалтингового бізнесу вносять компанії «Великої четвірки». Сучасний стан і динаміку доходів консалтингових компаній «Великої четвірки» в 2009 р. наведено в табл. 2.

Як видно з даних табл. 2 в 2009 р. лідером за обсягом отриманих доходів на світовому консалтинговому ринку була компанія «Прайс Уотерхаус», яка отримала 26,6 млрд дол., несуттєво випередивши компанію «Делойт де Туш» (на 0,5 млрд дол.).

Таблиця 1
ДИНАМІКА ДОХОДІВ ДЕСЯТИ НАЙКРУПНІШИХ КОНСАЛТИНГОВИХ КОМПАНІЙ ЗА 1987—2002 рр. [1, с. 141; 2, с. 182—183]

1987 р.		1991 р.		1999 р.		2002 р.	
Компанія	Дохід, млрд дол.	Компанія	Дохід, млрд дол.	Компанія	Дохід, млрд дол.	Компанія	Дохід, млрд дол.
Артур Андерсен	0,84	Андерсен консалтинг ¹	2,26	АйБіЕм глобал сервіс	9,76	Прайс Уотерхаус	13,78
Мерсер консалтинг груп	0,53	Мак Кінсі	1,10	Аксен-чер / Андерсен консалтинг ⁴	8,94	Делойт консалтинг / ДТТ	12,50
МакКінсі	0,51	Куперз енд Лайбренд	0,95	Кеп,Джеміні Ернст енд Янг ⁶	8,20	КПМГ	10,72
Тауерз Перрін	0,47	Мерсер консалтинг груп	0,89	Прайс Уотерхаус Куперс ⁶	7,60	Ернт енд Янг	10,10
КПМГ	0,44	Ернст енд Янг ²	0,86	Делойт консалтинг / ДТТ	5,05	БДО Інтернешнл	2,39
Буз Аллен енд Хемілтон	0,41	КПМГ Піт Марвик	0,80	Комп'ютер сайенс корпорейшн	3,80	Гренд торнтон Інтернешнл	1,84
Куперз енд Лайбренд	0,38	Прайс Уотерхаус	0,73	КПМГ	3,00	РСМ Інтернешнл	1,83
Ернст енд Уінні	0,37	ДРТ Інтернешнл ³	0,69	МакКінсі	2,90	Моуре Роуланд Інтернешнл	1,58
Прайс Уотерхаус	0,35	Тауерз Перрін	0,65	Мерсер консалтинг груп	1,95	Хорвах інтернешнл	1,55
Туш Росс	0,25	Буз Аллен енд Хемілтон	0,50	Артур Андерсен ⁴	1,40	Барер Тілі Інтернешнл	1,41

¹ Після юридичного виокремлення «Андерсен консалтинг» з «Артур Андерсен» в 1989 р.

² Після злиття «Ернт енд Уінні» з «Артур Янг» в 1989 р.

³ Після злиття «Туш Росс» з «Делойт Хескінс енд Селлз» в 1989 р.

⁴ Після розділу «Андерсен консалтинг» і «Артур Андерсен» на незалежні компанії в 1999 р. та наступного судового процесу «Андерсен консалтинг» була перейменована в «Аксенчер» з січня 2001 р. У серпні 2002 р. «Артур Андерсен» припинила свою діяльність після скандалу з її найкрупнішим клієнтом «Сйрон».

⁵ Після продажу «Ернст енд Янг» свого консалтингового підрозділу фірмі «Кеп,Джеміні» в 1999 р.

⁶ Після злиття «Прайс Уотерхаус» з «Куперз енд Лайбренд» в 1997 р.

Таблиця 2

**ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ КОМПАНІЙ
«ВЕЛИКОЇ ЧЕТВІРКИ» В 2009 Р.***

Показники	Делойт де Туш	Прайс Уотерхаус	Ернст енд Янг	KPMG
1.Загальний обсяг виручки:				
1.1.на глобальному ринку, млрд дол.	26,1	26,6	21,4	20,6
1.2.в Україні, млн дол..	24	35	40	19,1
1.3.частка виручки компанії на українському ринку, %	0,09	0,13	0,19	0,09
1.4.Рейтинг компанії за обсягом доходів	2	1	3	4
2.Чисельність персоналу компанії:				
2.1.на глобальному ринку, чол.	169587	161718	140964	137835
2.2.в Україні, чол.	350	413	500	300
2.3.частка персоналу, що працює на Українському ринку, %	0,21	0,26	0,35	0,22
2.4.Рейтинг компанії за численністю консультантів	1	2	3	4
3.Партнери:				
3.1. на глобальному ринку, компаній	9538	8625	8603	8100
3.2.в Україні, компаній.	15	10	14	8
3.3.частка українських партнерів у загальній кількості, %	0,16	0,12	0,16	0,10
3.4.Рейтинг компанії за кількістю партнерів	1	2	3	4
4.Кількість країн, у яких відкриті філії	132	150	144	160
4.1. Рейтинг компанії за кількістю представництв у різних країнах	4	2	3	1
5.Продуктивність праці (Дохід у розрахунку на працівника), чол.				
5.1.на глобальному ринку, дол.	153903	164484	151812	149454
5.2.на українському ринку, дол.	68571	84746	80000	63667
5.3.Рейтинг компанії за дохідністю в розрахунку на 1 консультанта	2	1	3	4
6.Сума місць в рейтингах за окремими показниками	10	8	15	17
7.Рейтинг компанії за методом «сум місць»	2	1	3	4

*Складено автором за даними щорічних звітів «Великої четвірки» [3—6]

У той же час, лідерство на українському консалтинговому ринку займала компанія «Ернст енд Янг», яка отримала доходів в Україні 40 млн дол., випередивши загальноновизнаних лідерів. Частка виручки компаній на українському ринку була найвищою в «Ернст енд Янг», яка 0,19 % усіх доходів отримала в Україні. Для порівняння «Прайс Уотерхаус» отримала на українському ринку 0,13 % від усіх доходів, Делойт де Туш і KPMG — відповідно по 0,9 % (рис. 1).

Рис. 1. Обсяг доходів консалтингових компаній «Великої четвірки» на українському ринку в 2009 р., млн дол.*

*Побудовано автором за даними табл. 2.

За кількістю партнерів найкращу рейтингову позицію в 2009 р. займала компанія «Делойт де Туш» — 9538 компаній, у тому числі в Україні — 15 компаній (рис. 2). Найгірші позиції за даним показником займала компанія KPMG — 8100 компаній (в Україні лише 8). Найвищий рівень продуктивності праці за показником «річний рівень доходу на одного консультанта» спостерігався в компанії «Прайс Уотерхаус» — 164 484 дол., у тому числі в Україні — 84 746 дол.

Рис. 2. Кількість партнерів консалтингових компаній «великої четвірки» в 2009 р.

*Побудовано автором за даними табл. 2.

Рівень транснаціоналізації світової консалтингової індустрії характеризується ступенем охоплення світового ринку послугами компанії, одним з показників може бути кількість країн, у яких відкриті філії компаній. За цим показником перше місце займає компанія KPMG — 160 країн, Прайс Уотерхаус — 150 країн, Ерст енд Янг — 144 країни, Делойт де Туш — 132 (рис. 3).

Рис. 3. Кількість країн, у яких відкрито філії консалтингових компаній «Великої четвірки» в 2009 р.

*Побудовано автором за даними табл. 2.

Порівняння конкурентних переваг за вказаними показниками може бути проведено на основі пелюсткової діаграми (рис. 4), побудованої на основі стандартизованих показників (табл. 3 і 4).

Таблиця 3

**ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ
КОНСАЛТИНГОВИХ КОМПАНІЙ «ВЕЛИКОЇ ЧЕТВІРКИ» ЗА 2009 Р.**

Консалтингові компанії	Обсяг виручки на глобальному ринку, млрд дол.	Чисельність персоналу, чол.	Кількість партнерів, компаній	Кількість країн, у яких відкрито філії	Дохід на 1 консультанта, тис. дол.
Делойт де Туш	26,1	170	9,5	132	154
Прайс Уотерхаус	26,6	162	8,6	150	164
Ерст енд Янг	21,4	141	8,6	144	152
KPMG	20,6	138	8,1	160	149
Стандартизовані показники					
Делойт де Туш	0,98	1,00	1,00	0,83	0,94
Прайс Уотерхаус	1,00	0,95	0,91	0,94	1,00
Ерст енд Янг	0,80	0,83	0,91	0,90	0,93
KPMG	0,77	0,81	0,85	1,00	0,91

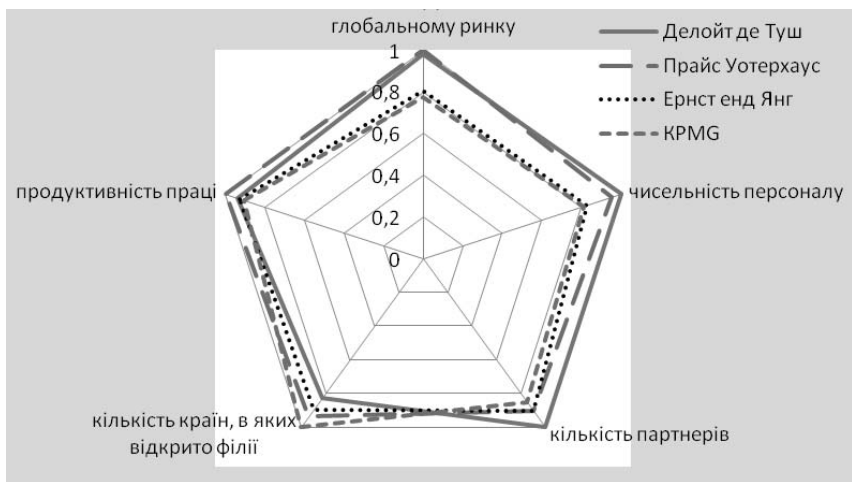

Рис. 4. Пелюсткова діаграма конкурентних переваг консалтингових компаній «Великої четвірки» за різними показниками стандартизованих оцінок за 2009 р.

*Побудовано автором за даними табл. 2.

Узагальнююча комплексна оцінка конкурентних переваг тієї чи іншої консалтингової компанії може бути проведена на основі різних методичних підходів до формування рейтингів, зокрема метод «сум місць», метод «відстаней», бальний метод, на основі стандартизованих оцінок тощо.

При використанні методу «сум місць» для визначення інтегральної комплексної оцінки значення рейтингів по кожному одиничному показнику сумують і найвищий рейтинг буде у компанії з мінімальним значенням такої оцінки (табл. 4). Наприклад, при використанні даного методичного підходу перше місце в рейтингу посідає компанія «Прайс Уотерхауз» (сума місць за п'ятьма параметрами — 8); друге місце в рейтингу належатиме компанії «Делойт де Туш» (сума місць — 10); третє місце займає компанія «Ернст енд Янг» (сума місць — 15); четверте місце займає компанія KPMG (сума місць — 17).

Аналогічні результати рейтингування спостерігались і при використанні інших методик. Зокрема, зведення одиничних показників в узагальнюючу рейтингову оцінку може здійснюватись і з допомогою стандартизованих показників шляхом сумування їх квадратів. Найвищий рейтинг займатиме компанія, в якій сума квадратів стандартизованих показників буде найбільшою (табл. 4).

Таблиця 4

**РЕЙТИНГ КОНСАЛТИНГОВИХ КОМПАНІЙ
«ВЕЛИКОЇ ЧЕТВІРКИ» НА ОСНОВІ СТАНДАРТИЗОВАНИХ ОЦІНОК**

Квадрат значень стандартизованих показників						Сума квадратів стандартизованих показників	Рейтинг консалтингової компанії
	Обсяг виручки на глобальному ринку, млрд дол.	Чисельність персоналу, чол.	Кількість партнерів, компаній	Кількість країн, в яких відкрито філії	Дохід на 1 консультанта, тис. дол.		
Делойт де Туш	0,96	1,00	1,00	0,68	0,88	4,53	2
Прайс Уотерхаус	1,00	0,91	0,82	0,88	1,00	4,61	1
Ернст енд Янг	0,65	0,69	0,82	0,81	0,86	3,82	3
KPMG	0,60	0,66	0,73	1,00	0,83	3,81	4

Так, за 2009 р. за сукупністю показників найвищий рейтинг був у компанії «Прайс Уотерхаус», який набрав найбільшу суму квадратів стандартизованих показників — 4,61. Друге місце займає «Делойт де Туш» (4,53), відповідно, третє — «Ернст енд Янг» (3,82) і четверте — KPMG (3,81).

Ще одним поширеним способом визначення рейтингів за сукупністю критеріїв є метод «відстаней», який здійснюється за формулою:

$$R = \sqrt[n]{\sum_i^n (1 - x_{ni})^2},$$

де R_i — середньоквадратичне відхилення від еталону стандартизованих значень показників;

x_i — стандартизовані показники діяльності консалтингових компаній

n — кількість критеріїв (показників).

Результати рейтингової оцінки консалтингових компаній за методом «відстаней» наведено в табл. 5. Як показали результати визначення рейтингів різними методами, дають однакові результати: перше місце в рейтингу стабільно займає компанія «Прайс Уотерхаус»; друге — «Делойт де Туш»; третє — «Ернст енд Янг»; четверте — KPMG.

Таблиця 5

**ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ «ВІДСТАНЕЙ» ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ
РЕЙТИНГУ КОНСАЛТИНГОВИХ КОМПАНІЙ ЗА 2009 р.**

Квадрат відхилень від еталонних стандартизованих показників						Сума квадратів відхилень	Середньо-квадратичне відхилення	Рейтинг консалтингової компанії
	Обсяг виручки на глобальному ринку, млрд дол.	Чисельність персоналу, чол.	Кількість партнерів, компаній	Кількість країн, в яких відкрито філії	Дохід на 1 консультанта, тис. дол.			
Делойт де Туш	0,0004	0,0000	0,0000	0,0306	0,0037	0,0347	0,589	2
Прайс Уотерхаус	0,0000	0,002215	0,0090	0,0039	0,0000	0,0151	0,123	1
Ернст энд Янг	0,0382	0,0291	0,0090	0,0100	0,0054	0,0916	0,303	3
KPMG	0,0509	0,035433	0,0217	0,0000	0,0084	0,1164	0,341	4

Висновок. Аналіз діяльності основних суб'єктів консалтингового ринку проілюстрував чітку тенденцію до транснаціоналізації, концентрації та глобалізації консалтингового ринку. Тенденція до консалтингової експансії компаній «Великої четвірки» в різних регіонах світу супроводжується суттєвим зростанням кількості філій, що відкриваються даними компаніями в різних країнах світу, високими темпами зростання обсягів їх доходів, значним розширенням клієнтської бази.

Література

1. *Заблоцька Р.О.* Світовий ринок послуг [Текст] : підручник / Р. О. Заблоцька. — 4-е вид. — К. : Знання України, 2005. — 280 с.
2. *Мировая экономика: глобальные тенденции за 100 лет* [Текст] / ред. И. С. Королев. — М. : Юрист, 2003. — 604 с.
3. Deloitte Global report 2012. — Mode of access : http://public.deloitte.com/media/0564/index.html?id=gx:th:gr12:em_mf_home
4. PWC Global annual review. — Mode of access : <http://www.pwc.com/gx/en/annual-review/index.jhtml>
5. KPMG International Annual Review — Mode of access : <http://www.kpmg.com/Global/en/international-annual-review/Pages/Default.aspx>
6. EY Integrated annual report — Mode of access : http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Jaarverslag_-_2011. — 2012/\$FILE/Annual%20Review%20-%202011-2012.pdf

Стаття надійшла до редакції 14.11.2012